

УДК 321

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v053.2025.29>**О. В. Баштанник**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4067-3261>

кандидат політичних наук, доцент,

доцент кафедри історії та політичної теорії

Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

ТРАНСФОРМАЦІЯ ТЕОРІЇ НОРМАТИВНОГО ІНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДОСЛІДЖЕНЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ

Постановка проблеми. Станом на сьогоднішній день можливо відзначити, що загальний інституціональний підхід трансформується у межах «усталеної науки». Класичні концепції інституціоналізму в історичному ракурсі почали із фокусу на формальних правилах і структурах, які задавали загальні політичні рамки. Виникнення нормативного інституціоналізму відображає зусилля вчених пристосувати свої дослідження до реалій багаторівневого управління, де неформальні аспекти (цінності, культура, довіра) стають ключовими. У межах сучасного парадигмального поступу суспільних наук конституюється «адаптивна гнучкість норм», яка дозволяє інститутам зберігати фундаментальні цінності й одночасно так би мовити, еволюціонувати. Вказані трансформаційні процеси, на нашу думку, представляють значну наукову актуальність на теперішній час та предмет нашого аналізу в даному дослідженні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теорія нормативного інституціоналізму як комплекс базових положень була вагомим об'єктом аналізу в рамках концептуалізації нового інституціоналізму політичної науки. Дж. Марч та Й. Олсен обґрунтовують, що інститути мають, перш за все, нормативний характер, спрямований на забезпечення стабільності через правила, які формуються під впливом традицій та історичного контексту. У роботі "The Institutional Dynamics of International Political Orders" (1998) наголошено, що інститути формують дії через призму правил, обов'язків і соціальних очікувань, і можуть одночасно адаптуватися до криз через прийняття соціально виправданих рішень [4]. Підходи нормативного інституціоналізму пізніше використовувалися вченими також для дослідження сутності організації як інституціональної структури (Е. Больфікова, Д. Грехова та Й. Френова [1] та ін.), вивчення проблематики реалізації державної політики (П. Керні [2] та ін.), аналізу процесів міжнародних політичних відносин (наприклад, в контексті європейської інтеграції Ф. Шіммельфеннігом та Д. Томасом [12]) та ін. **Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.** Ми вважаємо за необхідне проаналізувати, яким чином розширення предметних рамок, посилення

системних викликів та дослідницька спрямованість вчених вплинули на змістовне наповнення сучасної теорії нормативного інституціоналізму.

Метою дослідження є аналіз сучасної трансформації теорії нормативного інституціоналізму в контексті вивчення особливостей функціонування політичної системи, зокрема в умовах внутрішніх та зовнішніх викликів. Для досягнення даної мети у якості дослідницьких завдань визначається комплексний аналіз положень усталеної теорії нормативного інституціоналізму, а також виокремлення факторів та результатів його сучасної трансформації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як відзначає Л. Бунецький, трактування сутності політичних інститутів в класичному інституціоналізмі та новій інституційній теорії (що оформилася у 80-ті рр. ХХ ст.), сутнісно відрізняються: в першому випадку інститут визначається як формалізована організаційна структура, що здійснює свої функції в системі політичної практики відповідно до вимог, цінностей та легітимності її існування та нормативна система політичних взаємовідносин, що оптимальним способом пов'язують та регламентують позиції і поведінку громадян. У той самий час, в теорії нового інституціоналізму під інститутами (політичними) мають на увазі складні комплекси, що містять у собі формальні та неформальні правила, систему норм, символів, моральних шаблонів, які в свою чергу формують сенсові рамки позицій та дій індивідів, що справляють визначальний вплив на індивідуальний вибір через формування оцінки переваг [13, с. 140–148].

Поряд з Л. Бунецьким однією з перших серед українських вчених дослідження нової інституціональної теорії та її окремих напрямів реалізувала О. Рибій, яка у одній із своїх ранніх праць відзначала, що «... нормативний інституціоналізм Дж. Марча та Й. Олсена, згідно з імперативами якого інститути, рутини та норми одночасно є інструментами стабільності та ареною для змін, а, відповідно, інституціональна зміна виступає константною ознакою інститутів. Дослідники переконані, що призначенням інститутів є коригування розходження між базовою ідеєю інституту та прак-

тичним втіленням такої ідеї» [18]. Якщо говорити про загальну теорію інституціоналізму в суспільних науках, то можливо узагальнити, що її економічне спрямування досліджень розвивалося за схожою логікою. Як пише про даний сегмент наукових праць С. Вонсович, «Старий» інституціоналізм, представлений роботами М. Оріу, Ж. Ренара, К. Фрідріха, Дж. Комонса, Т. Веблена та ін., ... розглядав політику як незалежну від індивідуальних інтересів нормативну систему. Характерною прикметною рисою цієї традиції був легалізм, який передбачає інтерпретацію політики в термінах конституції і права» [15, с. 60].

Нормативний інституціоналізм, у свою чергу, займає проміжну позицію між класичними інституціональними теоріями (з їхньою жорсткою орієнтацією на структури й формальні правила) та сучасними підходами. Концепт теорії нормативного інституціоналізму (НІ-концепт) дозволяє: по-перше, зберігати основні риси інституціонального аналізу, пов'язані із вивченням формальних та неформальних правил, що регулюють поведінку суб'єктів управління; по-друге, гнучко інтегрувати зміни, адаптуючись до нових типів проблем і контекстів (наприклад, гібридні війни, глобалізація, технологічна трансформація та ін.). У рамках широкої політико-інституціональної теорії, метатеорії (парадигми) це означає, що подальша еволюція політичної науки потребує розширення концептів, які забезпечують адаптивність дослідницьких підходів.

Загалом, парадигмальний підхід підкреслює, що зміни норм у сфері управління є основним чинником переходу від одного типу парадигми до іншого. На даний час домінуючою стає парадигма Flexible and Multi-level governance, яка враховує децентралізацію, цифрову трансформацію, громадську участь і нестандартні виклики типу глобалізації та гібридних загроз. Ці зміни є результатом адаптації нормативної основи політики до нових викликів і обставин. Власне, нормативність формує смисловий каркас реалізації влади. У парадигмальному підході нормативність виконує дві ключові функції: стабілізаційну, оскільки задає базові принципи, які забезпечують безперервність і єдність управлінських підходів у межах певної парадигми; та адаптивну, адже дозволяє змінювати та уточнювати норми в разі необхідності, зберігаючи при цьому політичну легітимність. Нормативний зміст у будь-якій класичній парадигмі спрямований на ідеал законності й раціональності, проте виникнення викликів глобалізації, нових технологій та соціальних змін вимагали оновлення парадигми.

Нормативний інституціоналізм, як одна зі складових сучасної науки інституціональної теорії, відображає парадигмальну ідею адаптивності й еволюції. Його доцільність базується на тому,

що зберігається стабільність реалізації управління через підтримку базових суспільних норм (верховенство права, підзвітність, легітимність), інтегруються нові елементи, здатні реагувати на виклики (цифрове урядування, екологічна стійкість, децентралізація). Через нормативність, яка є його ключовим інструментом, інституціоналізм забезпечує сталість процесів управління навіть у контексті парадигмальних змін. Наприклад, норми, спрямовані на забезпечення аудиту та прозорості на базовому рівні, також застосовуються і при впровадженні сучасних цифрових платформ управління.

Нормативна складова змістовної сутності політичного інституту, як на це звертає увагу Л. Яковлева, може розглядатися як основа, на якій інститут зберігається як феномен дійсності та досліджується як аналітичний об'єкт. «Водночас, інститут інтерпретується в якості нормативної та правової основи політики. Саме з таким підходом до інститутів пов'язується подальший ренесанс інституціональної теорії, адже саме вони «відповідають» за ефективність влади, її законність та, додамось – й легітимність» [20, с. 149]. На цей же фактор вказує Максимчук, коли структурує модель інституціональної побудови на базі положень розробників нової інституціональної теорії. ... «можемо схематично зобразити структуру інституту (інституції) відповідно до підходів Д. Норта та А. Грейфа, які виділяють такі його компоненти як уявлення (beliefs), норми (norms), правила (values), організації (organizations). Таке бачення охоплює суб'єктний та нормативний бік поняття інституту. Суб'єктний аспект виражається в організаціях, а решта три покривають нормативний бік» [17, с. 120].

Даний підхід, а також нормативний інституціоналізм у концепті Д. Марча та Й. Олсена (інститути формують поведінку через норми та цінності, а не лише через раціональний вибір) [5] дозволили нам сформулювати дослідницький підхід, за яким інституціональний рівень реалізації державної влади найбільше кореспондує до нормативно-формалізованих складових політичного процесу. Це підкреслює важливість формальних інститутів, які забезпечують правову визначеність, регламентовані процедури та прозорість у функціонуванні державної влади. Взаємозв'язок таких норм, які регулюють управлінську діяльність, а їх впровадження демонструє, що інститути забезпечують не лише регулювання, але й легітимність владних рішень через прийняті суспільством норми поведінки.

Аналіз окремих підходів в концепті нормативного інституціоналізму:

1) Дж. Марч – Логіка належності (logic of appropriateness): поведінка визначається нормами, а не лише раціональним вибором [6].

Спільно з Й. Олсеном заклав основи нормативного інституціоналізму, акцентуючи увагу на ролі норм і цінностей у формуванні інститутів;

2) Й. Олсен – Інститути як носії норм і цінностей, що формують ідентичність акторів і визначають їхню поведінку [9]. Розробив концепцію нормативного інституціоналізму, яка пояснює, як інститути впливають на стабільність і легітимність влади;

3) Г. Пітерс – Інститути як механізми забезпечення стабільності та ефективності державного апарату [10]. Досліджував, як формальні інститути впливають на публічне управління, зокрема через механізми стримувань і противаг;

4) П. ДіМаджіо – Інститути як соціальні конструкції, що формуються під впливом культурних і соціальних норм [3]. Спільно з Л. Пауеллом досліджував, як формальні та неформальні інститути впливають на організаційну поведінку;

5) В. Пауелл – Інституційна ізоморфія: організації стають подібними через вплив норм і правил [11]. Розробив концепцію інституційної ізоморфії, яка пояснює, як інститути адаптуються до зовнішніх умов через соціальні очікування;

6) Д. Норт – Історичний інституціоналізм: значення історичного шляху та прав власності для розвитку інститутів [7]. Досліджував, як інститути впливають на економічний розвиток, підкреслюючи важливість правової визначеності та стабільності.

Сучасна загальна інституціональна теорія базується на ідеї, що стабільність, ефективність і легітимність державної влади залежить від функціонування її інститутів, які повинні бути прозорими, підзвітними та здатними адаптуватися до викликів сучасності. Ми раніше вже наголосили на важливості історичного інституціоналізму, який акцентує увагу на значенні пройденого історичного шляху та феномені «шляху залежності» (path dependence). Це очевидно корелюється з ідеями Д. Норта, який підкреслював важливість історичного, соціального та політичного контексту для довгострокового розвитку інституцій [8]. При цьому ми акцентуємо на адаптивності інститутів, отже, інститути розглядаються не лише як носії формальних норм і правил, але й як динамічні системи, здатні швидко реагувати на зовнішні виклики. Війна, як екстремальний стан, вимагає від інститутів здатності до оперативного прийняття рішень, делегування повноважень, спрощення процедур і впровадження кризових механізмів управління. Наприклад, створення військових адміністрацій в Україні є прикладом адаптації інститутів до умов воєнного стану.

Загалом, у контексті нашої дослідницької стратегії нормативний інституціоналізм розглядається як одна з ключових течій неінституціо-

налізму, що акцентує увагу на ролі норм, цінностей і правил у формуванні поведінки інститутів та їхніх суб'єктів. Такий підхід базується на ідеї, що інститути не лише виконують функцію регулювання через формальні правила, але й формують ідентичність, очікування та поведінкові моделі через систему норм і цінностей, таких як: 1) логіка належності (Logic of Appropriateness) – поведінка суб'єктів визначається не лише раціональним вибором (як у раціональному інституціоналізмі), а й тим, що вважається «правильним» або «належним» у межах конкретного інституціонального контексту, й власне, інститути формують уявлення про те, як «треба» діяти, виходячи з норм і цінностей, які вони підтримують; 2) інститути виступають як носії норм і цінностей (формують «рамки належності»); 3) інститути забезпечують стабільність соціальних і політичних систем через закріплення тих норм і цінностей, які підтримують довіру до влади та її легітимність; 4) інституціональний контекст як формула, що визначає структуру і функції; 5) інституціональні зміни, як здатність адаптуватися до нових умов через поступові зміни норм і цінностей.

Як узагальнює О. Вівсяник у характеристиці видів інституціоналізму за функціональною ознакою, «нормативний інституціоналізм – акцентує увагу на домінуючій ролі норм у формуванні і функціонуванні політичних інститутів та у визначенні поведінки індивідів, наголошуючи на регулятивній функції інститутів» [14]. Фактично, мова йде про наявність базового поняття «інституціональна норма» (у нормативно-правовому контексті) – як встановлене конституційним або законодавчим способом алгоритм, який регулює порядок функціонування, взаємодії та відповідальності органів державної влади, їх посадових осіб та всіх суб'єктів державного управління, й при цьому не лише формально закріплений в системі національного права, але й активно діє в управлінській практиці як обов'язкові інструкції для реалізації державної влади, забезпечує передбачувану, легітимну та відповідальну поведінку державних інститутів. У рамках нормативістської теорії такі норми (інституціональні норми) є фундаментом будь-якої державної системи, оскільки визначають не лише порядок діяльності інститутів, але й механізми їх відповідальності перед громадянами.

Інституціональна норма має три ключових аспекти: регулятивний, організаційний та ціннісний. У межах регулятивного аспекту органи державної влади зобов'язані виконувати конкретні функції відповідно до профільного закону чи іншого нормативно-правового акту у спосіб, який мінімізує ризик «правового нігілізму» або використання влади на власний розсуд. У межах організаційного аспекту визначаються структури та

процедури, на основі яких інститути реалізують свої функції, забезпечують функціональну інтеграцію таких функцій в єдину систему державного управління (якщо це державні інститути). У межах ціннісного аспекту реалізуються сучасні гуманізаційні концепти влади, за якими всі інститути політичної системи суспільства мають діяти на основі суспільних цінностей, таких як демократія, верховенство права, рівність і соціальна справедливість.

Сучасні українські вчені звертають увагу на те, що на сьогоднішній день нормативний інституціоналізм не втрачає значущості поряд з іншими дослідницькими теоріями, попри властиву йому більш класичну традицію наукового аналізу. Так, Л. Тесфайе у комплексному дослідженні теорії інституціоналізму політичної науки з-поміж іншого акцентує «... на тому, що «новий інституціоналізм» у політичних дослідженнях працює більш результативно у випадку поєднання нормативної теорії інститутів із такими напрямками, як інституціоналізм раціонального вибору, історичний інституціоналізм, конструктивістський інституціоналізм ...» [19, с. 115]. Також, С. Ковбасюк (в прикладному форматі досліджень інституціонального виміру сучасної держави в рамках юридичної науки) виокремлює нормативний напрям як важливий серед інших напрямів інституціоналізації сучасної держави і розкриває його сутність як формування стійких моделей поведінки суб'єктів, закріплення цих моделей у різних джерелах [16, с. 27].

Ми обґрунтовуємо модернізовану концепцію нормативного інституціоналізму і виокремлюємо динамічний нормативний інституціоналізм. Така концепція враховує сучасні виклики, такі як війна, глобалізація, цифровізація та необхідність адаптації інституцій до швидких змін, зберігаючи легітимність, стійкість і відповідність суспільним очікуванням. До основних положень концепції динамічний нормативний інституціоналізм належать:

1) інституціональна інтеракція як рушійна сила, при цьому інститути не є ізольованими структурами, а функціонують у постійній взаємодії між собою, з суспільством і зовнішнім середовищем; взаємодія між формальними інститутами (закони, правила) та неформальними (традиції, звичаї, соціальні практики) є ключовим механізмом забезпечення ефективності управління; інституціональні інтеракції повинні бути динамічними, щоб відповідати новим викликам і забезпечувати стійкість політичної системи;

2) інституціональні альтерації як основа адаптації розглядаються як системний процес, що дозволяє інститутам пристосовуватися до нових умов без втрати базових принципів державного устрою, і включають як поступові зміни (еволюційний

підхід), так і глибинні трансформації (революційний підхід), залежно від рівня викликів для політичної системи;

3) баланс між формальними та неформальними інститутами як інтеграцію формальних і неформальних механізмів для підвищення ефективності політичного та державного управління;

4) інституціональна стійкість через динамічну легітимність, адже легітимність інститутів не є статичною, вона повинна постійно оновлюватися через відповідність суспільним очікуванням, прозорість і ефективність; динамічна легітимність досягається через регулярну комунікацію між владою та суспільством, інтеграцію громадян у процес прийняття рішень (створення громадських рад, платформ для електронного голосування);

5) цифровізація (як інструмент модернізації інститутів) та соціальна згуртованість (як основа інституціональної стійкості).

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Таким чином, ми встановили, що у той час як традиційні теорії парадигми політичного інституціоналізму не в повній мірі враховували трансформації цінностей або змін у соціальній і політичній поведінці, нормативний інституціоналізм у межах суспільних наук пропонує інструменти для динамічного аналізу. На сьогодні нормативний інституціоналізм включає нормативну адаптивність у свою структуру, відмовляючись від абсолютно жорстких рамок класичного підходу:

1) НІ-концепт залишається вкоріненим у традиціях вивчення державних інститутів і їх ролі у формуванні «правильних» управлінських практик та взаємодії на різних адміністративних рівнях;

2) застосування НІ-концепту дозволяє адаптивно інтегрувати складні соціальні процеси до інституціональної моделі, створювати зв'язок між стабільністю норм і необхідністю інституціональних трансформацій;

3) НІ-концепт трансформується під впливом сучасних факторів не лише у контексті «нового інституціоналізму», а й набуває характеристик парадигмального явища для політичної системи в цілому.

Загалом, нормативний інституціоналізм розкриває зміст процесу реалізації державної влади, особливості формування інститутами нормативно-ціннісної основи для прийняття рішень і взаємодії в управлінських відносинах, адже інститути не лише діють як комплекс правил чи механізмів примусу, а й визначають «норми належного», які закріплюють легітимність і відповідність поведінки учасників управлінських процесів суспільним очікуванням.

Література

1. Bolfiková E., Hrehova D., Frenová J. Normative Institutionalism, Institutional Basis of Organizing. *Sociologija i prostor*. 2012. № 50. P. 89–108. DOI: <https://doi.org/10.5673/sip.50.1.5>
2. Cairney P. *Understanding Public Policy: Theories and Issues*. London: Palgrave Macmillan. 2012. 330 p.
3. DiMaggio P. The New Institutionalisms: Avenue of Collaboration. *Journal of Institutional and Theoretical Economics*. 1998. № 154 (4). P. 696–705.
4. March J. G. The Institutional Dynamics of International Political Orders. *International Organization*. 1998. Vol. 52. № 4. P. 943–969.
5. March J., Olsen J. Institutional Perspectives on Political Institutions. *Governance: An International Journal of Policy and Administration*. 1996. № 9 (3). P. 247–264.
6. March J., Olsen J. The Logic of Appropriateness. *Arena Working Papers* (Center for European Studies, University of Oslo). 2004. № 04/09. URL: http://www.arena.uio.no/publications/wp04_9.pdf/
7. North D. C., Thomas P. The Rise of the Western World: A New Economic History. New York : Cambridge University Press, 1973. 180 p.
8. North D.C., Wallis J.J., Weingast B.R. *Violence and Social Orders: A Conceptual Framework for Interpreting Recorded Human History*. Cambridge : Cambridge University Press, 2009. 320 p.
9. Olson M. The Logic of Collective Action. Public Goods and the Theory of Groups. Cambridge : Harvard University Press, 1965. 186 p.
10. Peters G.B. Institutional Theory in political Science. The “New Institutionalism. London & New-York : PINTER, 1999. 183 p.
11. Powell W.W., DiMaggio P. Expanding the scope of institutional analysis. *The New Institutionalism in Organizational Analysis*. Chicago: University of Chicago Press, 1991. 486 p. P. 183–203.
12. Schimmelfennig F., Thomas D.C. Normative Institutionalism and EU Foreign Policy in Comparative Perspective. *International politics*. 2009. № 46. P. 491–504. DOI: <https://doi.org/10.1057/ip.2009.4>
13. Бунецький Л. Інституціональна проблематика в сучасній політичній науці: аналіз феномену «політичний інститут». *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2011. Вип. 1. С. 140–148.
14. Вівсяник О. М. Вплив неінституціоналізму на визначенні місця організацій в інституційному механізмі державного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 4. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1630> DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.4.153>
15. Вонсович С. Теорія інституціоналізму: рефлексії ретроспективного дискурсу. *Науково-теоретичний альманах Грани*. 2021. Т. 24(9). С. 55–64. DOI: <https://doi.org/10.15421/172189>
16. Ковбасюк С. В. Інституційна характеристика сучасної держави: теоретико-правове дослідження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Одеса, 2021. 225 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bcde8d60-829e-466f-b2e9-09b3f395518f/content>
17. Максимчук М. В. Інституціоналізація структурно-просторових змін економіки регіонів України : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.05. Львів, 2017. 443 с. URL: https://ird.gov.ua/irdd/d20170303_a805_MaksymchukMV.pdf
18. Рибій О. Різновиди та умови встановлення рівноваги політичних інститутів. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26797/13-Rybyi.pdf?sequence=1>
19. Тесфайє Л. Поєднання старих і нових інституціональних підходів у дослідженні форм правління та політичних режимів. *Науково-теоретичний альманах Грани*. 2021. Т. 24(6). С. 109–116. DOI: <https://doi.org/10.15421/172165>
20. Яковлева Л. І. Інституціональна теорія : у пошуках рецепту легітимності публічної влади. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2022. Вип. 36. С. 147–152. DOI: <https://doi.org/10.32837/apfs.v0i36.1127>

Анотація

Баштанник О. В. Трансформація теорії нормативного інституціоналізму в контексті реалізації досліджень функціонування політичної системи. – Стаття.

Узагальнено, що станом на сьогоднішній день можливо відзначити, що загальний інституціональний підхід трансформується у межах «усталеної науки». Класичні концепції інституціоналізму в історичному ракурсі почали із фокусу на формальних правилах і структурах, які задавали загальні політичні рамки. Обґрунтовано, що виникнення нормативного інституціоналізму відображає зусилля вчених пристосувати свої дослідження до реалій багаторівневого управління, де неформальні аспекти (цінності, культура, довіра) стають ключовими. У межах сучасного парадигмального поступу суспільних наук конституюється «адаптивна гнучкість норм», яка дозволяє інститутам зберігати фундаментальні цінності й одночасно так би мовити, еволюціонувати.

Визначено, що у той час як традиційні теорії парадигми політичного інституціоналізму не в повній мірі враховували трансформації цінностей або змін у соціальній і політичній поведінці, нормативний інституціоналізм у межах суспільних наук пропонує інструменти для динамічного аналізу. На сьогодні нормативний інституціоналізм включає нормативну адаптивність у свою структуру, відмовляючись від абсолютно жорстких рамок класичного підходу. У дослідженні акцентовано, що він трансформується під впливом сучасних факторів не лише у контексті теорії нового інституціоналізму, а й набуває характеристик парадигмального явища для політичної системи в цілому.

Метою проведеного дослідження був аналіз сучасної трансформації теорії нормативного інституціоналізму в контексті актуального вивчення особливостей функціонування політичної системи, зокрема в умовах внутрішніх та зовнішніх викликів. Встановлено, що нормативний інституціоналізм розкриває зміст реалізації державної влади, особливості формування інститутами нормативно-ціннісної основи для прийняття рішень і взаємодії в управлінських відносинах, адже інститути не лише діють як комплекс правил чи меха-

нізмів примусу, а й визначають «норми належного», які закріплюють легітимність і відповідність поведінки всіх учасників управлінських процесів суспільним очікуванням.

Ключові слова: інститут, норма, інституціоналізм, новий інституціоналізм, нормативний інституціоналізм, динамічний нормативний інституціоналізм, державна влада, політична система, адаптивність, традиція.

Summary

Bashtannyk O. V. Transformation of the normative institutionalism theory in the context of implementing research into the functioning of the political system. – Article.

It is generalized that as of today, it can be noted that the complex institutional approach is being transformed within the framework of “established science”. Classical concepts of institutionalism in a historical perspective began with a focus on formal rules and structures that set the general political framework. It is justified that the emergence of normative institutionalism reflects the efforts of scholars to adapt their research to the realities of multilevel governance, where informal aspects (values, culture, trust) become key. Within the framework of the modern paradigmatic progress of social sciences, an “adaptive flexibility of norms” is being constituted, which allows institutions to save fundamental values and at the same time, so to speak, evolve.

It is determined that while traditional theories of the political institutionalism paradigm have not fully taken into account the transformation of values or changes in social and political behaviour, normative institutionalism within the social sciences offers tools for dynamic analysis. Today, normative institutionalism includes normative adaptability in its structure, abandoning the absolutely rigid framework of the classical approach. The study emphasized that it is being transformed under the influence of modern factors not only in the context of new institutionalism, but also acquires the characteristics of a paradigmatic phenomenon for the political system.

The purpose of the conducted study was to analyse the modern transformation of the theory of normative institutionalism in the context of studying the peculiarities of the political system functioning, in particular in the context of internal and external challenges. It is established that normative institutionalism reveals the content of implementing state power, the features of the formation by institutions of a normative and value basis for decision-making and interaction in managerial relations, because institutions not only act as a set of rules or mechanisms of coercion, but also determine the “norms of what is appropriate” that establish the legitimacy and compliance of the behaviour of all participants in managerial processes with social expectations.

Key words: institute, norm, institutionalism, new institutionalism, normative institutionalism, dynamic normative institutionalism, state power, political system, adaptability, tradition.